

Saugesnio interneto projektas SIC LT II

Metinė viešoji ataskaita

2012–2013

Švietimo informacinių
technologijų centras

Lietuvos Respublikos
ryšių reguliavimo tarnyba

LANGAS Į ATEITĮ
Asociacija „Langas į
ateitį“

Viešoji įstaiga „Vaikų linija“

European Commission
Information Society and Media

Turinys

Įvadas	3
<i>Saugesnio interneto</i> programa 2009–2013 m.	4
<i>Saugesnio interneto</i> programos projektas Lietuvoje	5
Projekto <i>Saugesnis internetas SIC LT II</i> konsorciumo nariai	6
Švietimo informacinių technologijų centras (ITC)	6
Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (RRT)	7
Asociacija „Langas į ateitį“ (LĮA)	8
Vaikų linija (VL)	9
Projekto įgyvendinimas Lietuvoje	10
Nacionalinis bendradarbiavimas	10
Informacijos sklaidos priemonių ir metodų kūrimas	11
Jaunimo konkursai	14
Sklaidos renginiai	16
<i>Saugesnio interneto dienos 2013</i> veikla	17
Kiti <i>Saugesnio interneto dienos</i> renginiai	18
Indėlis į Europos tinklą Insafe	18
<i>Saugesnio interneto</i> karštoji linija	19
Tarptautinė veikla	23
<i>Saugesnio interneto</i> pagalbos linija	24
Kontaktinė informacija	26

Ivadas

Šiuo metu žalingo turinio internete reguliavimas yra viena opiausių informacinės visuomenės plėtros problemų, sulaukianti ypatingo įvairių Europos valstybių dėmesio. Internetas, naudojamas suaugusiųjų neprižiūrimų vaikų ir paauglių, gali kelti įvairių grėsmių. Tėvams, globėjams ir mokytojams tenka nuolat rūpintis, kaip apsaugoti vaikus nuo tokių virtualios aplinkos grėsmių kaip patyčios, žalingas ir neteisėtas turinys ir pan. Suvokdami šios problemos svarbą Švietimo informacinių technologijų centras prie Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos (toliau – ITC), Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (toliau – RRT), viešoji įstaiga „Vaikų linija“ (toliau – Vaikų linija) ir asociacija „Langas į ateitį“ (toliau – LJA), bendradarbiaudami ir su kitais partneriais (viešojo ir verslo sektoriaus organizacijomis), įgyvendina Europos Komisijos *Saugesnio interneto* programos projektą *SIC LT II*. Minėtą projektą Lietuvoje viešino keturių bendradarbiaujančių organizacijų – ITC, RRT, „Vaikų linija“ ir LJA – konsorciumas.

Keturi pagrindiniai projekto *SIC LT II* tikslai – vykdyti informacijos sklaidą, karštosios linijos bei pagalbos linijos funkcijas ir skatinti jaunimo iniciatyvas. Ataskaitinio laikotarpio metu – nuo 2012 m. liepos 1 d. iki 2013 m. birželio 30 d., siekiant labiau informuoti visuomenę, buvo vykdomos įvairios informacijos sklaidos kampanijos televizijoje, radijuje ir internete. Pagrindiniu pagal projektą vykdomu renginiu tradiciškai tapo *Saugesnio interneto diena*, kuri buvo surengta 2013 m. vasario 5 d. Be to, buvo vykdomos įvairios visuomeninės kampanijos ir šviečiamoji veikla. Buvo nuolat atnaujinamas projekto tinklalapis – www.draugiskasinternetas.lt, kuriame vaikams ir jų tėveliams, mokytojams yra pateikiama daug aktualios informacijos apie saugesnį naudojimąsi internetu ir būdus, kuriais jaunieji interneto vartotojai gali apsaugoti nuo žalingos informacijos ir kitų galimų grėsmių. Buvo sukurtos įvairios informacijos sklaidos priemonės. *Saugesnio interneto* projekto komanda kartu su Lietuvos mokiniais kūrė *Garbingo elgesio internete kodeksą*, už kurį vieningai nubalsavo *Saugesnio interneto dieną* Nacionalinės konferencijos ir jaunimo forumo dalyviai. Kita svarbi veikla – karštosios linijos, skirtos gauti pranešimams apie aptiktą žalingą arba neteisėtą turinį internete, funkcijų vykdymas.

Šioje metinėje ataskaitoje yra aprašoma vienerių metų laikotarpio veikla, vykdyta Lietuvos Respublikoje pagal projektą *SIC LT II* (kuris vykdomas pagal Europos programą *Saugesnis internetas*).

Saugesnio interneto programa 2009–2013 m.

Saugesnis internetas – tai Europos Komisijos Informacinės visuomenės ir žiniasklaidos generalinio direktorato programa 2009–2013 m. laikotarpiui. Programa pakeitė *Saugesnio interneto veiksmų planą*, kuris buvo įgyvendinamas Europos Sąjungos valstybėse narėse nuo 1999 iki 2004 m. ir *Saugesnis internetas plius* (SIP) 2005–2008 m. programą, kurios tikslai buvo skatinti saugesnį naudojimąsi internetu ir naujosiomis interneto technologijomis, atkreipiant ypatingą dėmesį į vaikų naudojimąsi internetu bei kovoti su neteisėtu ir galutinių vartotojų nepageidaujamu turiniu. Vykdam SIP programą buvo imtasi veiksmų siekiant apimti daugiau neteisėto ir žalingo turinio bei žalingo elgesio internete sričių, įskaitant rasizmą ir smurtą. Visa tai buvo bendro ir nuoseklaus Europos Sąjungos požiūrio į šią problemą dalis.

Nauja *Saugesnio interneto* programa siekiama sukurti žinių bazę, naudojant naujausias antrosios kartos saityno (web 2.0) komunikacijos paslaugas, pavyzdžiui, socialinių tinklų. Programos veiksmais siekiama kovoti ne tik su neteisėtu turiniu, bet ir su žalingu elgesiu, pavyzdžiui, vaikų viliojimu ir priekabiavimu.

Svarbiausi programos tikslai:

- ✓ atkreipti plačios visuomenės dėmesį į žalingą informaciją ir elgesį internete;
- ✓ suteikti visuomenei galimybę anonimiškai pranešti apie neteisėtą ar žalingą interneto turinį bei elgesį, ypač apie vaikų seksualinį išnaudojimą (angl. *sexual abuse*), viliojimą (angl. *grooming*) ar kibernetines patyčias (angl. *cyber bullying*);
- ✓ skatinti savivaldos iniciatyvas šioje srityje ir įtraukti vaikus ir jaunimą į saugesnės interneto erdvės kūrimą;
- ✓ atsižvelgiant į naujas kryptis sukurti žinių bazę apie interneto technologijų naudojimą ir poveikį vaikų gyvenimui.

Įgyvendinant programą visose Europos Sąjungos valstybėse sukurti nacionaliniai Saugesnio interneto centrai (SIC). Šiuo metu nacionaliniai centrai veikia 30 pasaulio šalių, kuriuos vienija INSAFE ir INHOPE tinklai.

Saugesnio interneto programos projektas Lietuvoje

2012–2014 metais Lietuvoje vykdomas projektas **SIC LT II** („Safer Internet Centre LT II“) praplėtė Saugesnio interneto programos veiklą Lietuvoje. Šiuo metu Saugesnio interneto projekto veiklas vykdo 4 partneriai: Švietimo informacinių technologijų centras, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, asociacija „Langas į ateitį“, viešoji įstaiga „Vaikų linija“. Konsorciumas laimėjo Europos Komisijos surengtą konkursą įgyvendinti projektą nuo 2012 m. liepos iki 2014 m. spalio mėn. Projekto **SIC LT II** tikslas – vykdyti nacionalinio Saugesnio interneto centro Lietuvoje veiklą.

Centro veikloje numatytos 4 svarbiausios funkcijos:

- ✓ šviesti visuomenę saugesnio interneto klausimais bei padėti vaikams, tėvams ir ugdytojams išvengti su skaitmeniniais ryšiais susijusių pavojų;
- ✓ vykdyti karštosios linijos, kuria priimami ir apdorojami vartotojų pranešimai apie neteisėtą ir žalingą turinį internete, funkcijas;
- ✓ teikti pagalbą vaikams, internete susidūrusiems su tokiais pavojais kaip viliojimas, patyčios, priekabiavimas, žalingas turinys ar kita nemalonia, ar bauginančia patirtimi naudojantis interneto technologijomis;
- ✓ skatinti ir palaikyti Lietuvos vaikų ir jaunimo iniciatyvas siekiant kurti saugią interneto erdvę.

Projekto *Saugesnis internetas SIC LT II* konsorciumo nariai

Švietimo informacinių technologijų centras (ITC)

ITC misija yra padėti Švietimo ir mokslo ministerijai diegiant ir taikant informacines ir komunikacines technologijas (IKT), aprūpinant švietimo bendruomenę būtiniais, saugiais ir naujaisiais duomenimis ir informacija. Centro strateginis tikslas yra dalyvauti kuriant IKT diegimo švietime strategijas ir programas ir įgyvendinti šių programų projektus, susijusius su Centro misija.

ITC vykdo šias užduotis:

- ✓ inicijuoja ir koordinuoja įvairių nacionalinių ir privačių organizacijų darbus kompiuterizuojant švietimo ir švietimo administravimo institucijas bei kuriant IKT aplikacijas švietimo procesui;
- ✓ inicijuoja ir koordinuoja tarptautinius IKT diegimo švietimo srityje projektus;
- ✓ skatina tarptautinį bendradarbiavimą tarp švietėjų ir besimokančiųjų internetu pagrįstoje mokymosi platformoje;
- ✓ organizuoja ir vykdo mokslinius šiuolaikinių IKT naudojimo švietimo srityje tyrimus;
- ✓ administruoja švietimo srities informacines sistemas;
- ✓ kuria ir prižiūri švietimo kompiuterinius tinklus;
- ✓ kaupia informaciją į švietimo statistikos duomenų bazes.

ITC vadovavo projekto *SIC LT II* įgyvendinimui ir koordinavo Saugesnio interneto centro partnerių veiklą. ITC sukurta ir palaikoma svetainė www.draugiskasinternetas.lt yra pagrindinė informacijos sklaidos priemonė Lietuvos visuomenei ir švietimo bendruomenei.

Daugiau informacijos apie ITC – tinklalapyje www.ipc.lt.

RRT – tai nepriklausoma nacionalinė reguliavimo institucija, reguliuojanti Lietuvos elektroninių ryšių ir pašto sektorių. RRT įsteigta remiantis Elektroninių ryšių įstatymo ir Europos Sąjungos direktyvų dėl elektroninių ryšių reguliavimo nuostatomis. RRT misija: kiekvienam Lietuvos gyventojui užtikrinti technologiškai pažangių, kokybiškų, saugių ir įperkamų informacijos ir ryšių technologijų (IRT) bei pašto paslaugų (produktų) pasirinkimo įvairovę, sudaryti galimybes IRT bei pašto verslo plėtrai, taip spartinant informacinės visuomenės plėtrą.

Informacinės visuomenės plėtra ir pasitikėjimo elektronine erdve skatinimas reikalauja didelių pastangų, kurios privalo būti laiku ir koordinuotai dedamos privačiame, viešajame ir nevyriausybiniam sektoriuje.

RRT ėmėsi iniciatyvos vykdant darbus tinklų ir informacijos saugumo srityje ir įsteigė specialųjį Tinklų ir informacijos saugumo departamentą, kurio veikla tinklų ir informacijos saugumo srityje yra sutelkta į keturias sritis:

- ✓ vartotojų švietimas ir informacijos sklaida;
- ✓ neigiamo saugumo incidentų ir neteisėto turinio poveikio mažinimas;
- ✓ saugumo incidentų valdymas (CERT funkcijos);
- ✓ teisinių bei standartizavimo priemonių sukūrimo skatinimas.

RRT buvo *Saugesnio interneto* projektų Lietuvoje koordinatore 2007–2012 m. ir vykdė interneto karštosios linijos veiklą. Šiame projekte RRT yra konsorciumo partnerė, atsakinga už interneto karštosios linijos veiklą.

Daugiau informacijos apie RRT – tinklalapyje www.rrt.lt.

Asociacija „Langas į ateitį“ (LIA)

Nuo 2002 metų veikianti asociacija „Langas į ateitį“ vienija socialiai atsakingas Lietuvos verslo įmones ir bendradarbiauja su valstybinėmis institucijomis skatindama žinių visuomenės plėtrą šalyje. „Langas į ateitį“ misija – skatinti interneto bei elektroninių paslaugų naudojimą Lietuvoje ir taip gerinti žmonių gyvenimo kokybę, šalies konkurencingumą Europoje bei pasaulyje.

Asociacijos veiklos sritys:

- ✓ Savo veiklą asociacija „Langas į ateitį“ pradėjo inicijuodama viešųjų interneto prieigos taškų (VIPT) steigimą Lietuvoje. Dėl įvairių iniciatyvų, vykusių per pastaruosius 11 metų, šiuo metu Lietuvoje veikia daugiau kaip 1200 VIPT (didžioji dauguma – kaimo vietovių viešosiose bibliotekose), o interneto skverbtis siekia 75 proc.
- ✓ Nuo 2003 metų asociacija „Langas į ateitį“ moko suaugusius Lietuvos gyventojus naudotis kompiuteriais, internetu bei elektroninėmis paslaugomis. Nemokamuose organizacijos mokymuose, vykdytuose tiesiogiai ir nuotoliniu būdu, mokėsi jau daugiau nei 120 tūkst. šalies gyventojų.
- ✓ 2012 metais asociacija „Langas į ateitį“ šalies gyventojams pristatė nemokamą e. paslaugų mokymosi svetainę www.epilietis.eu. Ši svetainė tęsia asociacijos 2008 metais pradėtus visuomenės mokymus internetu.

Vykdydama savo veiklas asociacija „Langas į ateitį“ skatina gyventojus saugiai naudotis informacinėmis technologijomis. 2012 metų liepos mėn. asociacija tapo oficialiu projekto *SIC LT II* partneriu ir projekte vykdo saugesnio interneto mokymų ir viešinimo veiklas.

Daugiau informacijos apie asociaciją „Langas į ateitį“ – www.langasiateiti.lt

Vaikų linija (VL)

Vaikų linija – tai pagalbos tarnyba vaikams ir paaugliams iki 18 metų. Vaikai ir paaugliai gali kreiptis į Vaikų liniją dėl įvairių jiems iškilusių sunkumų – nesutarimų su draugais, tėvais ar mokytojais, konfliktų, sunkumų moksluose, patiriamos prievartos, patyčių, kai jaučiasi vieniši ar nemylimi, taip pat dėl įvairių kitų rūpesčių, kai sunku ir norisi pasitarti. Nuo 2011 metų liepos mėn. Vaikų linija konsultuoja vaikus ir paauglius saugumo elektroninėje erdvėje klausimais.

- ✓ Vaikų linija teikia pagalbą telefonu ir internetu;
- ✓ Į tarnybą galima kreiptis nemokamu telefono numeriu 116 111 ir rašyti laiškus užsiregistravus svetainėje www.vaikulinija.lt;
- ✓ Skirta visos Lietuvos vaikams ir paaugliams;
- ✓ Anonimiška – paskambinus ar parašius į Vaikų liniją, vaikui ar paaugliui nebūtina prisistatyti;
- ✓ Konfidencialu – vaikas ar paauglys gali būti tikras, kad tai, ką papasakos Vaikų linijai, neišeis už tarnybos ribų.

Jeigu vaikui reikalinga papildoma pagalba jo aplinkoje, specifinė socialinė ar teisinė informacija, Vaikų linijos konsultantai gali skambutį sujungti su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, kurios specialistai galės inicijuoti tolesnę pagalbą, palaikyti ryšį problemos sprendimo metu.

Į Vaikų liniją taip pat gali skambinti suaugusieji, kurie nori pranešti apie pažeidžiamas vaikų teises.

Daugiau informacijos apie VL – tinklalapyje www.vaikulinija.lt.

Projekto įgyvendinimas Lietuvoje

Nacionalinis bendradarbiavimas

Projekto įgyvendinimo metu buvo nustatytos pagrindinės suinteresuotos šalys ir platesnę projekto informacijos sklaidą užtikrinančios institucijos, su kuriomis buvo susisiepta ir gautas jų sutikimas dalyvauti projekto veikloje. Projekto Valdymo grupėje buvo atstovaujamos šios valstybės institucijos, privataus sektoriaus ir nevyriausybinės organizacijos: Švietimo informacinių technologijų centras, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, asociacija „Langas į ateitį“, VšĮ „Vaikų linija“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba, Valstybinė lošimų priežiūros tarnyba, Lietuvos mokslo ir studijų institucijų kompiuterių tinklas LITNET, Lietuvos socialinių pedagogų asociacija, Lietuvos žmogaus teisių lyga, TEO LT AB, UAB „Omnitel“.

Pagrindinis Valdymo grupės tikslas buvo užtikrinti sėkmingą projekto įgyvendinimą Lietuvoje, o pagrindinės užduotys – projekto koordinavimas ir priežiūra, projekto rezultatų vertinimas bei esminių projekto pakeitimų svarstymas. Be to, konkrečioms projekto užduotims įgyvendinti gali būti sudaromos projekto *ad hoc* Darbo grupės. Taip pat buvo patvirtintas Valdymo grupės darbo reglamentas, kuris apibrėžė jos struktūrą, valdymą, užduotis, funkcijas ir atsakomybę. Projekto įgyvendinimo metu įvyko trys Valdymo grupės posėdžiai.

Projekto draugai – Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija, projekto informacinis rėmėjas, Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekiimo ministerijos, asociacija „Infobalt“, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Microsoft Lietuva“, VšĮ „Paramos vaikams centras“, Viešųjų interneto prieigos taškų asociacija, UAB „Tildė informacinės technologijos“.

Informacijos sklaidos priemonių ir metodų kūrimas

Projekto svetainė www.draugiskasinternetas.lt yra pagrindinė priemonė, skirta pranešti apie galimai neteisėtą arba žalingą turinį internete, joje nuolat teikiama atnaujinta informacija ir patarimai, kaip padaryti internetą saugesnį. Tinklapyje šiais metais patalpinti 52 nauji straipsniai, per vienerius metus jis buvo aplankytas 55 379 kartus.

Draugiško interneto svetainėje teikiamą informaciją stengiamasi pritaikyti kuo platesniam vartotojų ratui bei atskiroms tikslinėms grupėms.

✓ **Praktiniais patarimais tėveliams**, kuriuos Europos mokyklų tinklas sukūrė kartu su kompanija *Liberty Global* (<http://www.saferinternet.org/web/guest/digitaluniverse>), drąsiai gali pasinaudoti ir vaikai:

- a. Privatumas socialiniuose tinkluose (LT)
- b. Žaidimai internete (LT)
- c. Blokavimas (LT)
- d. Pavojai internete (LT)
- e. Internetiniai draugai (LT)
- f. Susitikimas su nepažįstamaisiais (LT)
- g. Asmeninė informacija (LT)
- h. Internetinė informacija (LT)

✓ **Fotografavimo ir nuotraukų viešinimo taisyklės** kartais gali būti sudėtingos ir sunkiai suprantamos, todėl trumpi patarimai taip pat gali būti aktualūs ir vaikams, ir jų tėvams: <http://www.draugiskasinternetas.lt/ccount/click.php?id=25>.

✓ Jaunesnio amžiaus vaikams ypač paveikus turėtų būti **trumpas vaizdo siužetas** „Pačiupk bananą“ – juo siekiama pamokyti mažuosius interneto vartotojus nepasiduoti įvairioms pagundoms: <http://www.youtube.com/watch?v=nFIM6Hy3JJg>.

✓ **5 ugdymo priemonės**, kurias parengė tinklas INSAFE ir projekto *Saugesnis internetas* Lietuvos komanda, gali būti naudingos mokytojui, norinčiam pamoką padaryti įdomesnę:

- a. Teisių internete plakatas (A3) (A4) (A5).
- b. Žaidimas „Jausmų barometras“ (LT / EN).
- c. Pamokų planai: pradinio ugdymo pamokos planas (LT / EN) ir vidurinio

ugdymo pamokos planai: (1) ([LT](#) / [EN](#)) ir (2) ([LT](#) / [EN](#)).

d. Žaidimas „Diskusija“ ([LT](#) / [EN](#)).

e. Vaizdo portalo *YouTube* ugdymo išteklių vadovas ([LT](#) / [EN](#)).

✓ Draugiško interneto svetainėje yra pateikiama ir pačių mokinių kurtų darbų, kurie, pavyzdžiui, „**Garbingo elgesio internete kodeksas**“ ([LT](#) ir [EN](#)) (<http://goo.gl/3vIbuK>) (http://www.draugiskasinternetas.lt/repository/dokumentai/pazymejimai/2013/net_etiquette_2013.jpg), yra naudingos ir praktiškos ugdymo priemonės.

✓ *Saugesnio interneto* Lietuvos komanda šiais metais išleido **pirmąjį projekto naujienlaiškį** (<http://www.draugiskasinternetas.lt/ccount/click.php?id=24>), kuriame kviečiama susipažinti su informacija mokytojams, mokyklų vadovams ir mokyklų interneto svetainių administratoriams. Naujienlaiškyje taip pat pateikiama ir aktuali projekto partnerių informacija. Projekto naujienlaiškius periodiškai numatoma leisti prasidėjus naujiems mokslo metams.

✓ Draugiško interneto svetainėje taip pat sukurta ir **nauja skiltis „Vaizdo medžiaga“**, kurioje pristatomi mokiniams, mokytojams ir tėvams aktualūs vaizdo siužetai:

a. Edukologės dr. A. Landsbergienės patarimai saugesnio interneto tema –

<http://www.youtube.com/watch?v=pmRCmzoWI7A>

b. Reklaminis *Saugesnio interneto dienos 2013* filmukas tema „Junkis pagarbiai ir atsakingai“ – <http://www.youtube.com/watch?v=6QNJ-jg5sUc>

c. Jaunųjų SID 2013 žurnalisčių Karolinos ir Rūtos reportažas –

<http://www.youtube.com/watch?v=rIIVPwO36TM>

d. Lietuvos *Saugesnio interneto* projekto pristatymas vaikams (V.Nakutis,

N.Ignatova, M.Mažionienė) – <http://www.youtube.com/watch?v=Vz4NtGS9qs8>

e. Akimirkos iš SID 2013 forumo „Junkis pagarbiai ir atsakingai“ renginių Kaune,

Klaipėdoje ir Šiauliuose – <http://www.youtube.com/watch?v=8vIJNihC6aY>

f. Informacija apie socialinę kampaniją „Vaikystė be smurto“ –

<http://www.vaikystebesmurto.lt/lt/niekada-nezinai-kas-yra-kitoje-puseje/kampanijos-priemones>

✓ Dešimties klausimų mokomasis testas „**Ar esi saugus internete?**“ (<http://testas.draugiskasinternetas.lt/>) padės jaunuoliams pasitikrinti, ar jie saugiai elgiasi internete. Šį testą taip pat gali naudoti mokytojai, tėvai ir socialiniai pedagogai pamokėlėse apie saugesnį internetą.

✓ Tėveliams yra skirta 35 minučių trukmės vaizdo paskaita „**Kaip užtikrinti saugesnį vaikų bendravimą internetu ir mobiliuoju telefonu?**“ (<http://www.youtube.com/watch?v=KfobpaOxSY0>). Paskaitoje tėveliai sužinos apie vaikų saugumą elektroninėje erdvėje bei joje slypinčius pavojus, apie vaikų veiklą socialiniuose tinkluose, ras rekomendacijų, kaip atpažinti vaikų patyčias internete ir kaip į jas reaguoti.

✓ Nuotoliniame kvalifikacijos tobulinimo kurse „Saugesnis internetas pedagogams“ apžvelgiamos pagrindinės saugaus naudojimosi kompiuteriu ir internetu temos, vaikams iškylančios interneto grėsmės, patariama, kaip jų išvengti, kaip saugesnio interneto temas paaiškinti vaikams.

Registracija į kursą: www.langasiateiti.lt/renginiai.

Jaunimo konkursai

Saugesnio interneto projekto komanda skatina bendrojo ugdymo Lietuvos mokyklų mokinius ir mokytojus aktyviai dalyvauti įvairiuose konkursuose. Šiomet jų buvo kaip niekad gausu! Norint, kad kuo daugiau mokinių ir mokytojų atkreiptų dėmesį į internete tykančius pavojus ir suprastų, kad saugesnio interneto tema turi būti aktuali visiems, artėjant tarptautinei *Saugesnio interneto dienai* buvo organizuojami du konkursai – „Saugesnio interneto renginiai mano mokykloje“ ir kūrybinis komiksų konkursas „Garbingo elgesio internete kodeksas“. *Saugesnio interneto dienos* metu buvo apdovanoti net 32 komiksų konkurso nugalėtojai ir 10 kūrybinių komandų iš įvairių Lietuvos mokyklų!

Daugiau informacijos galima rasti čia

(http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/main/events/sid_2013_konkursai).

Saugesnio interneto dienos metu jaunieji žurnalistai ir kiti dalyviai turėjo galimybę sukurti reportažus (<http://www.youtube.com/watch?v=rIIVPwO36TM>) ir sudalyvauti konkurse – 9 vaizdo siužetai buvo apdovanoti ir pristatyti visiems dalyvavusiems.

Daugiau galima pamatyti čia (<http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/main/day/vaizdas>).

Balandžio–birželio mėn. Lietuvos mokyklų mokiniai ir mokytojai buvo kviečiami dalyvauti dviejų etapų reportažų ir filmukų konkurse „Saugus internete“ – taip siekta kuo daugiau Lietuvos mokyklų mokinių ir mokytojų supažindinti su *Saugesnio interneto* projektu ir tikslais. I etape atrinktos 4 mokyklų komandos, kurios vėliau buvo pakviestos dalyvauti II konkurso etape ir savo mokyklose surengti diskusijas bei sukurti vaizdo siužetus tema „Socialiniai tinklai“ (<http://goo.gl/Ub86et>). II konkurso etape dalyvavo trys mokinių komandos, pateikusios trumpus renginių mokykloje (209 dalyviai) reportažus:

- debatai Garliavos Juozo Lukšos gimnazijoje (56 dalyviai)
(http://www.youtube.com/watch?v=nAE8rGjQzOE&feature=player_embedded),
- interaktyvus forumas Klaipėdos „Aukuro“ gimnazijoje (108 dalyviai)
(http://www.youtube.com/watch?v=FQ_VZJxt9Hw&feature=player_embedded),
- diskusija Alytaus šv. Benedikto gimnazijoje (45 dalyviai)
(http://www.youtube.com/watch?v=Ar3Fgq_rCbA&feature=player_embedded).

Keli jaunieji *Saugesnio interneto* renginių Lietuvoje dalyviai taip pat turės galimybę sudalyvauti ir tarptautiniuose renginiuose – Rumunijos *Saugesnio interneto* vasaros mokinių stovykloje ir *Saugesnio interneto* tėvų ir jaunimo forume Briuselyje.

Aktyvaus dalyvavimo sulaukta ir pavasario kampanijos „Visi jungiasi prie *eTwinning* – visi laimi“ metu organizuotame piešinių konkurse „Dvynių ir meškiuko nuotykių interneto vandenyne“. Dviejų tarptautinių projektų skelbtas konkursas įkvėpė mokinius itin aktyviai dalyvauti.

Sklaidos renginiai

Visuomenė apie *Saugesnio interneto* projektą buvo informuojama įvairiuose renginiuose ir seminaruose.

2013 m. vasario–balandžio mėn. suorganizuoti 9 seminarai „Saugesnis internetas mūsų vaikams“, skirti vaikų globos namų darbuotojams. Seminaruose buvo nagrinėjamos asmens duomenų apsaugos internete, socialinių tinklų bei kitos temos. Dalyviai buvo skatinami toliau perteikti saugesnio interneto žinias savo globojamiems vaikams.

2012 m. lapkričio mėn. *Saugesnio interneto* projektas buvo pristatytas parodoje „Mokykla 2012“ – organizuota viktorina, skaitytas pranešimas apie tinklo INSAFE kampaniją „Atgal į mokyklą“. Saugesnio interneto klausimai taip pat buvo svarstyti 2012 m. spalio–gruodžio mėn. rengtuose renginiuose jaunimui „Informacinės technologijos – tavo rytdienai“ (1 000 dalyvių). Balandžio mėn. projektas *Saugesnis internetas* buvo pristatytas ir renginio „Forumas. Konkurencinga Lietuvos ateitis“ parodoje (<http://goo.gl/vSl8Gc>).

Visi savo vaikų saugumu besidomintys tėvai buvo kviečiami stebėti paskaitą internete „Kaip užtikrinti saugesnį vaikų bendravimą internetu ir mobiliuoju telefonu?“ apie vaikų saugumą elektroninėje erdvėje bei joje slypinčius pavojus (<http://goo.gl/kl6WKa>; <http://www.youtube.com/watch?v=KfobpaOxSY0>).

Asociacija „Langas į ateitį“ kovo mėn. vykusios tarptautinės iniciatyvos „Interneto savaitė 2013“ metu vaikams siūlė animuotą edukacinį testą „Ar esi saugus internete?“ (<http://testas.draugiskasinternetas.lt/>).

Pavasarij pedagogai buvo kviečiami mokytis nuotoliniuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose „Saugesnis internetas pedagogams“ (registracija į kursą:

www.langasiateiti.lt/renginiai), kuriuose apžvelgiamos pagrindinės saugaus naudojimosi kompiuteriu ir internetu temos, vaikams išskylančios interneto grėsmės, paaiškinama, kaip jų išvengti. Tėvams ir visiems besidomintiems yra skirtas panašus kursas „Apsaugokime save ir vaikus internete“ (www.langasiateiti.lt).

2013 m. gegužės mėn. vyresniųjų klasių moksleiviams suorganizuota e. pamoka „Informacinės technologijos – tavo rytdienai“, kurios metu buvo nagrinėjama tema „Socialiniai tinklai ir tavo privatumas“.

Saugumo internete klausimais besidomintys aktualių dalykų gali rasti ir interneto dienraščiuose: <http://goo.gl/s7c4Lh>, <http://goo.gl/G8R9Uw>,

<http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2013-04-24-man-svarbu-gresmes-internete/99400>.

Saugesnio interneto dienos 2013 veikla

2013 m. vasario 5 d. buvo paminėta 10-oji tarptautinė *Saugesnio interneto diena*. Atsižvelgdama į šių metų *dienos* temą ir šūkį – *Teisės ir atsakomybė internete* bei *Junkis pagarbiai ir atsakingai* – projekto *Saugesnis internetas* komanda kartu su Lietuvos mokiniais kūrė *Garbingo elgesio internete kodeksą*: mokiniams buvo pasiūlyta internetinėje anketoje pateikti patarimų garbingo elgesio internete tema, vėliau – balsuoti už populiariausius teiginius. 600 Lietuvos mokinių *Garbingo elgesio internete kodeksą* priėmė *Saugesnio interneto dieną* Nacionalinėje konferencijoje ir jaunimo forume. Kodeksą galima atsisiųsti lietuvių (<http://goo.gl/z3Lhrb>) ir anglų (<http://goo.gl/i6aFNw>) kalbomis.

Šių metų *Saugesnio interneto diena* Lietuvoje buvo ypatinga tuo, jog renginiuose galimybę tiesiogiai dalyvauti turėjo net keturių miestų atstovai – Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos miestų renginių dalyvius jungė TELETILTAS, kurio metu ir buvo priimtas Lietuvos mokinių *Garbingo elgesio internete kodeksas*. Renginio akimirkas galite pamatyti čia (<https://vips.liedm.lt/konferencija/SID2013>).

Kiti Saugesnio interneto dienos renginiai

Vasario 5 d. tėvai taip pat buvo kviečiami stebėti paskaitą internetu apie vaikų saugumą elektroninėje erdvėje ir joje slypinčius pavojus. Paskaitą galima pamatyti Draugiško interneto svetainėje (<http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/adult/vaizdas>) ir vaizdo portale *YouTube* (<http://www.youtube.com/watch?v=pfB0GNyvuRI&feature=youtu.be>).

Nuo vasario 5 d. pedagogai buvo kviečiami registruotis į nuotolinį asociacijos „Langas į ateitį“ atnaujintą ir svarbiomis saugesnio elgesio internete temomis papildytą mokymosi kursą „Saugesnis internetas pedagogams“. Tą pačią dieną buvo paskelbtas ir testas vaikams ir jaunimui „Ar esi saugus internete?“ (<http://testas.draugiskasinternetas.lt/>).

Vasario 8 d. TV laidoje „Tūkstantmečio vaikai“ buvo kalbėta internetinio saugumo tema, o vasario–kovo mėn. vaikų globos organizacijų darbuotojai galėjo dalyvauti asociacijos „Langas į ateitį“ rengiamuose seminaruose apie saugesnį naudojimąsi internetu, informacijos ir asmens duomenų saugumą, socialinius tinklus, vaikų apsaugą nuo interneto grėsmių.

Renginių metu mokymasis ir linksmybės visuomet yra drauge – šiais metais mokiniai turėjo galimybę išbandyti savo jėgas *Jaunųjų žurnalistų mokykloje*, sudalyvauti VŠĮ „Vaikų linija“ organizuotoje loterijoje, patikrinti savo žinias atlikdami testą „Ar esi saugus internete?“, užduoti su saugumu internete susijusius rūpimus klausimus, į kuriuos atsakymus vėliau pateikė VŠĮ „Vaikų linija“ psichologai ir pan.

Indėlis į Europos tinklą Insafe

Nacionalinis saugesnio interneto centras Lietuvoje yra Europos tinklo Insafe narys. Tinklą Insafe sudaro 30 nacionalinių saugesnio interneto centrų Europos Sąjungos valstybėse narėse ir Islandijos, Norvegijos bei Rusijos centrai. Kiekvienas nacionalinis centras, dalyvaujantis Insafe veikloje, įgyvendina visuomenės švietimo ir informavimo kampanijas, siūlo pagalbą telefonu, glaudžiai bendradarbiauja su jaunimu siekdamas užtikrinti įrodymais pagrįstą įvairių visuomenės atstovų požiūrį į geresnio interneto kūrimą.

Daugiau apie tinklą Insafe – svetainėje www.saferinternet.org/about

Lietuvos konsorciumo dalyvavimas Insafe veikloje ataskaitinio laikotarpio metu:

- ✓ Insafe mokomasis susitikimas ir valdymo komiteto posėdis Budapešte 2012 m. rugsėjį (ITC, LJA, VL);
- ✓ Saugesnio interneto ir jaunimo forumas Briuselyje 2012 m. spalį (ITC, RRT, LJA);
- ✓ Insafe ir INHOPE partnerių susitikimas Briuselyje 2012 m. gruodį (ITC, RRT, VL);
- ✓ Insafe mokomasis susitikimas ir valdymo komiteto posėdis Taline 2013 m. kovą (ITC, LJA, VL).

Ypač verta paminėti Lietuvos dalyvavimą mokomajame susitikime Taline, kurio metu vyko informavimo priemonių ir išteklių konkursas. Lietuva pristatė Lietuvos vaikų „Garbingo elgesio internete kodeksą“, kuris buvo patvirtintas Lietuvos mokinių Nacionalinės konferencijos ir jaunimo forumo metu, skirto SID 2013. Lietuva konkursui taip pat pateikė ir kitas projekto partnerių parengtas informavimo priemones: testą jaunimui bei nuotolinį kursą pedagogams.

Saugesnio interneto karštoji linija

**draugiškas
Internetas**

Interneto karštoji linija įsteigta 2007 m. RRT įgyvendinant Europos Komisijos *Saugesnio interneto* programą. Pranešimai priimami ir tiriami pagal karštosios linijos veiklos procedūras, kurias sutartimis su RRT patvirtino Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos ir Lietuvos Respublikos žurnalistų etikos inspektoriatas.

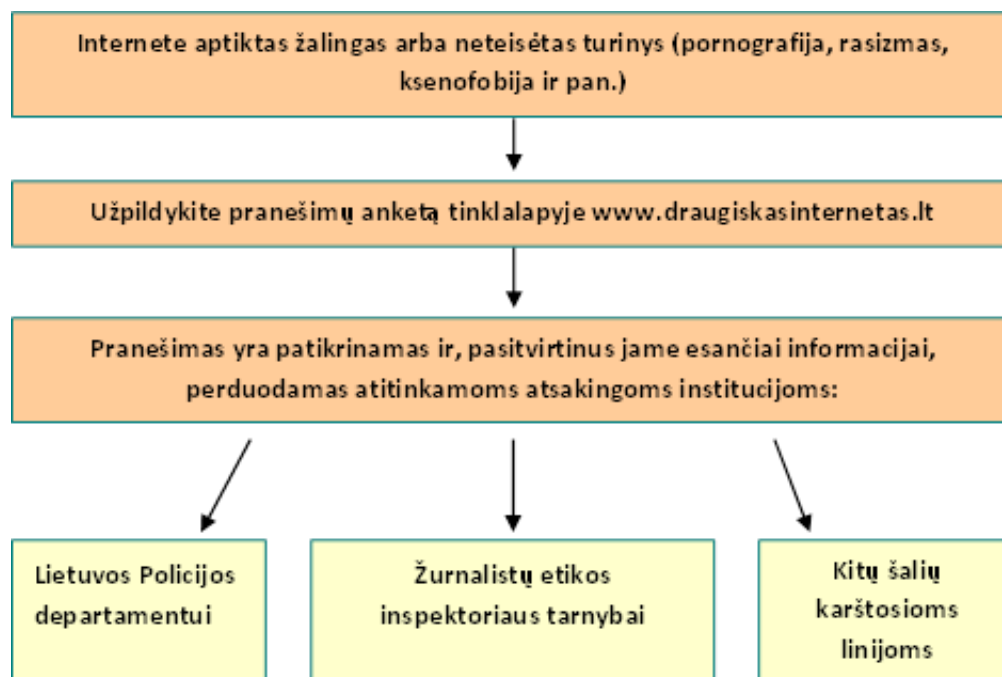
Pranešti apie pastebėtą neteisėtą ar žalingą turinį, t. y. pornografiją, vaikų seksualinį išnaudojimą, rasinę ar tautinę nesantaiką kurstantį turinį, smurtą ar kitą neigiamą poveikį nepilnamečiams darančią informaciją galima užpildžius specialią pranešimo formą adresu <http://www.draugiskasinternetas.lt/lt/main/report>.

Praneškite

apie aptiktą pornografinį, pedofilinį,
rasinę ar tautinę nesantaiką
kurstantį turinį internete »

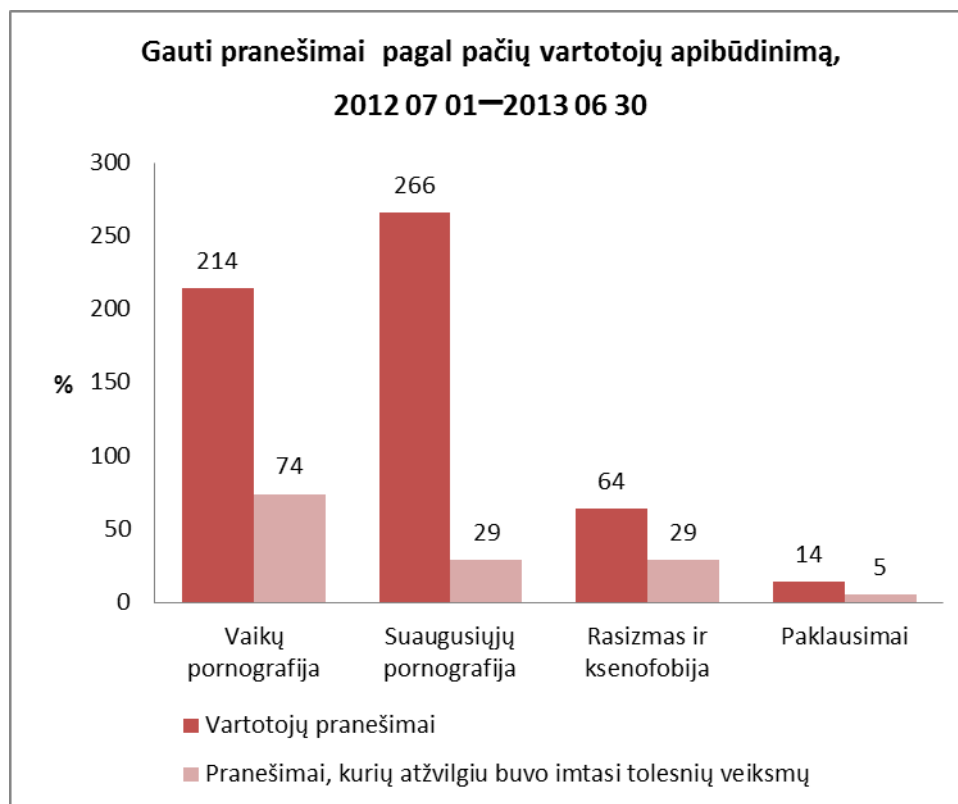
Visi pranešimai tikrinami karštosios linijos operatorių. Jei nustatoma, kad pranešimai pagrįsti ir randama neteisėta ar žalinga informacija Lietuvos tarnybinėse stotyse, jie siunčiami tolesniam tyrimui atitinkamoms Lietuvos institucijoms: Policijos departamentui arba Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai. Atlikusios tyrimą, šios institucijos imasi atitinkamų veiksmų prieš nepageidaujamo turinio skelbėjus. Jei tinklalapis, kuriame yra nepageidaujamas interneto turinys, yra kitų šalių tarnybinėse stotyse, ir tas turinys yra neteisėtas kitose šalyse, informacija apie tai perduodama kitų šalių karštosioms linijoms arba Policijos departamentui (žr. schemą žemiau):

2012 m. liepos 1 d.–2013 m. birželio 30 d. **interneto karštoji linija gavo ir išnagrinėjo 558 pranešimus apie neteisėtą ar žalingą turinį internete ir ėmėsi šių veiksmų:**

- 25 pranešimus persiuntė tolesniam tyrimui Policijos departamentui;
- 15 pranešimų persiuntė Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnybai;
- 61 pranešimą apie galimai vaikų seksualinio išnaudojimo vaizdus persiuntė kitų šalių karštosioms linijoms, Tarptautinės interneto karštųjų linijų asociacijos INHOPE narėms;
- 22 pranešimus persiuntė Lietuvos ir užsienio šalių interneto paslaugų teikėjams su įspėjimu apie jų tinkluose skelbiamą neteisėtą interneto turinį ir raginimu jį pašalinti;

- 9 pranešimai buvo pasikartojantys, kurių atžvilgiu jau buvo imtasi prieš tai aprašytų veiksmų;
- kitų pranešimų atžvilgiu nesiimta jokių priemonių, kadangi juose buvo pranešta apie interneto turinį, kuris arba nebuvo žalingas ar neteisėtas Lietuvos teisės aktų požiūriu, arba buvo patalpintas užsienio šalių, kuriose toks turinys nėra laikomas neteisėtu, tarnybinėse stotyse (pvz. pornografija daugelyje šalių yra teisėta).

Daug dėmesio buvo skirta informacijos apie interneto karštąją liniją sklaidai. 2012 m. vykusioje kasmetinėje parodoje „Mokykla 2012“ buvo parengta vizuali informacija apie karštąją liniją, pateiktos nuorodos, kur pranešti aptikus neteisėtą ar žalingą turinį. 2013 m. vasario 5 dieną Lietuvos parodų ir kongresų centre LITEXPO 10-ąją kartą buvo paminėta tarptautinė *Saugesnio interneto diena*. Renginio metu vaikai patvirtino pačių sukurtą „Garbingo elgesio internete kodeksą“, prie kurio sukūrimo prisidėjo beveik tūkstantis Lietuvos mokinių. Renginio metu vaikams pristatyta interneto karštoji linija, viešinamas tinklalapis www.draugiskasinternetas.lt, kuriame galima pranešti apie pastebėtą neteisėtą ar žalingą turinį internete. Po *Saugesnio interneto dienos* minėjimo, kuris buvo plačiai viešinamas įvairiose žiniasklaidos priemonėse, ugdymo įstaigose, akademinėje bendruomenėje, interneto karštoji linija gavo gerokai daugiau pranešimų nei kitais mėnesiais. *Saugesnio interneto*

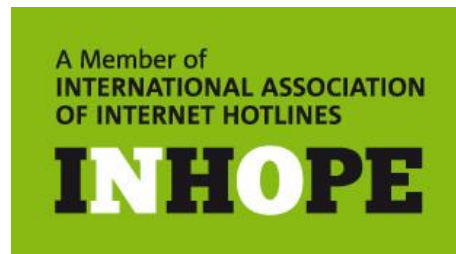
dienos minėjime dalyvavę Lietuvos Respublikos Seimo nariai itin susidomėjo Lietuvoje vykdomo *Saugesnio interneto* projekto veikla. Buvo parengta ir Seimo Informacinės visuomenės plėtros komitete pristatyta išsami informacija apie vykdomą projektą, interneto karštosios linijos veiklą, pateikti statistiniai duomenys, apžvelgtos problemos. Atkreiptas dėmesys, kad daugeliu atvejų Lietuvos karštosios linijos operatoriai negali imtis atitinkamų priemonių dėl neteisėto ar žalingo turinio, nes dauguma tokio pobūdžio turinio randama šalyse, kuriose toks turinys įstatymais nėra draudžiamas.

RRT interneto karštoji linija, viešindama savo veiklą išplatino 3 pranešimus spaudai, kuriuose pateikė detalią pranešimų statistiką, 3 pranešimus, kuriuose teikiama informacija apie galimybes teikti pranešimus karštajai linijai. Karštosios linijos atstovai dalyvavo 5 radijo laidose, 3 televizijos laidose, apie karštąją liniją pasirodė 2 straipsniai nacionaliniuose laikraščiuose, 15 nacionaliniuose ir 14 vietiniuose bendruomeniniuose interneto portaluose. 2013 m. sausio 1 d.–birželio 30 d. informacija apie karštąją liniją žiniasklaidos priemonėmis pasiekė 1,09 mln. Lietuvos auditorijos.

2013 m. birželio 20–21 d. buvo organizuoti mokymai Saugesnio interneto projekto dalyviams tema „Vaiko psichologijos ir elgsenos ypatumai, susidūrus su žalingu turiniu ir nemalonių elgesiu internete“. Mokymų metu buvo aptarta žiniasklaidos poveikis vaiko raidai ir socialinių problemų sprendimas, žalingo turinio internete poveikis vaiko psichikai, informacinio streso įveikimo galimybės, profilaktikos priemonės susidūrus vaikui su žalingu interneto poveikiu.

Tarptautinė veikla

Nuo 2008 m. gegužės mėn. RRT įsteigta interneto karštoji linija yra tarptautinės interneto karštųjų linijų asociacijos INHOPE narė. INHOPE yra iš dalies finansuojama *Saugesnio interneto* programos. Šiuo metu 44 karštosios linijos iš 38 šalių visame pasaulyje (daugiausia iš ES) yra INHOPE narės. Narystė INHOPE bei bendradarbiavimas su kitomis karštosiomis linijomis yra labai naudinga Lietuvos karštajai linijai, keičiantis patirtimi ir siekiant kuo greičiau pašalinti neteisėtą turinį iš interneto. Lietuvos karštosios linijos atstovų dalyvavimas INHOPE veikloje ataskaitinio laikotarpio metu apžvelgtas toliau:

- ✓ INHOPE karštųjų linijų operatorių mokymai Amsterdame 2012 m. rugpjūtį
- ✓ INHOPE karštųjų linijų susitikimas vykęs *Saugesnio interneto* Forumo išvakarėse Briuselyje 2012 m. spalį
- ✓ INHOPE Generalinė asamblėja Amsterdame 2012 m. lapkritį
- ✓ Regioninis Insafe ir INHOPE susitikimas Briuselyje 2012 m. gruodį
- ✓ INHOPE Generalinė asamblėja Rygoje 2013 m. balandį

Karštųjų linijų operatorių mokymuose įgyti pranešimų tyrimo, interneto turinio vietos nustatymo bei darbo su INHOPE pranešimų valdymo sistema įgūdžiai leidžia efektyviai atlikti interneto karštosios linijos funkcijas.

Amsterdame vykusioje Generalinėje Asamblėjoje buvo perskaitytas pranešimas apie RRT interneto karštosios linijos veiklą. Rygoje vykusioje Generalinėje asamblėjoje buvo patvirtintas savitarpio supratimo memorandumas (MoU) su Interpolu, bei išrinktas naujasis INHOPE prezidentas. Taip pat aktyviai dalyvauta INHOPE darbo grupių veikloje.

Saugesnio interneto pagalbos linija

Vaikų linija atlieka pagalbos linijos funkciją ir konsultuoja vaikus bei paauglius saugumo elektroninėje erdvėje klausimais. Vaikų linija pagalbą teikia nemokamu telefono numeriu **116 111** ir internetu www.vaikulinija.lt. Paskambinę į Vaikų liniją, vaikai ir paaugliai pasakoja, kad internete mato juos gąsdinančių vaizdų, dalijasi mintimis apie bendravimą su nepažįstamais žmonėmis, apie tai, kaip kažkas įsilaužė į kompiuterį ar kitais būdais pavogė asmeninę informaciją ir ją pavišino, kalba apie tai, kaip kiti bendraamžiai tyčiojasi iš jų virtualioje erdvėje, pasakoja ir apie kitus išgyvenimus. Vaikų linijos konsultantai yra pasiruošę išklaudyti ir palaikyti skambintoją, taip pat kartu ieškoti sprendimo bei suteikti reikiamą informaciją, kuri padėtų tvarkytis su iškilusiais sunkumais. Vaikų linija sukūrė galimybę ir tėvams kreiptis pagalbos dėl vaikų saugumo elektroninėje erdvėje klausimų. Tarnybos psichologai konsultuoja tėvus (globėjus) elektroniniu paštu saugus.internet@vaikulinija.lt. Per paskutinius metus dėl grėsmių elektroninėje erdvėje vaikai ir suaugę į Vaikų liniją kreipėsi 233 kartus.

Šalia teikiamos pagalbos, Vaikų linija organizuoja įvairius socialinius renginius. Šių metų kovo 19–23 dienomis Lietuvoje vyko Vaikų linijos iniciuota „Veiksmo savaitė BE PATYČIŲ“. Prie iniciatyvos prisijungė 35 nevyriausybinės, valstybinės, privataus sektoriaus organizacijos, užsienio šalių diplomatinės atstovybės, tarptautinių organizacijų biurai bei 1130 šalies mokyklų, darželių ir kitų ugdymo įstaigų. Prieš patyčias pasisakė ir žinomi Lietuvos žmonės – Andrius Mamontovas, Arnoldas Lukošius, Nomeda Marčėnaitė, Ingrida Kazlauskaitė, Donatas Baumila, Darius Rakauskas. ***Daugiau apie iniciatyvą galima rasti čia: <http://www.bepatyciu.lt/lt/savaite-be-patyciu/veiksmo-savait-be-patyci-2013/>.***

Vykusių renginių metu buvo kalbama apie patyčių prevenciją, pagarbaus elgesio skatinimą bendraujant elektroninėje erdvėje. Iniciatyvos metu Vaikų linija viešino savo, kaip saugaus interneto pagalbos linijos, funkcijas, skleidė reagavimo į netinkamą elgesį virtualioje erdvėje gaires. Leidinį „Elektroninės patyčios ir jų prevencija“, lankstinukus su rekomendacijomis tėvams, vaikams ir mokytojams,

galima parsisiųsti <http://www.bepatyciu.lt/lt/biblioteka/>. Informacinį plakatą ugdymo įstaigoms apie Vaikų linijos teikiamą pagalbą galima atsispausdinti, skelbti savo svetainėse arba atsisiųsti [čia](#).

Kontaktinė informacija

SAUGESNIO INTERNETO INFORMAVIMO CENTRAS

Švietimo informacinių technologijų centras (ITC)

Suvalkų g. 1, LT-03106, Vilnius

<http://www.itc.smm.lt>

Tel.: +370 5 235 6150

Projekto koordinatore – Natalija Ignatova

(natalija.ignatova@itc.smm.lt)

Projekto administratorė – Agnė Karaliūtė

(info@draugiskasinternetas.lt)

SAUGESNIO INTERNETO INFORMAVIMO / MOKYMO CENTRAS

Asociacija „Langas į ateitį“

Laisvės pr. 3, LT-04215, Vilnius

Tel.: +370 5 239 7813

Faks.: +370 5 239 7831

<http://www.langasiateiti.lt>

Projekto koordinatore – Rita Šukytė

(rita.sukyte@langasiateiti.lt)

SAUGESNIO INTERNETO PAGALBOS LINIJA

VŠĮ „Vaikų linija“

Algirdo g. 31, LT-03219, Vilnius

<http://www.vaikulinija.lt>

Projekto koordinatoriumas – Robertas Povilaitis

robertas@vaikulinija.lt

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba (RRT)

Algirdo g. 27A, LT-03219, Vilnius

<http://www.rrt.lt>

Projekto koordinatorius – Vilius Nakutis

vilius.nakutis@rrt.lt

Atstovė ryšiams su visuomene – Rasa Karalienė

rasa.karaliene@rrt.lt

RYŠIŲ
REGULIAVIMO
TARNYBA